

Mentalbeskrivning – ett komplement till jaktproven

Mentalbeskrivningar är ett sätt att få kunskap om hundens egenskaper. Nu satsar Svenska Kennelklubben på att få jakthundsfolket att få upp ögonen för BPH, Beteende- och personlighetsbeskrivning hund. Flera jakthundsklubbar har redan hakat på.

För bara några decennier sedan var jakthunden ”bara” en jakthund. Den tillbringade ofta sina dagar i hundgård och plockades fram när det var dags att bege sig ut i skogen. Idag lever de flesta jakthundar också som familjehundar. De bor inomhus, deltar i sina ägares vardagsliv och följer med på semestern. Jakthundens användningsområde har blivit bredare, liksom dess kontaktytor med samhället i stort.

I takt med den här utvecklingen har jakthundens mentalitet fått allt mer uppmärksamhet. En bra jakthund är inte bara duktig i skogen, utan har även förmågan att möta okända människor, är trygg i nya miljöer och kan umgås med andra hundar och djur.

Hur klarar då våra jakthundar denna sin nya uppgift? I allmänhet ganska bra, menar Lasse Johnsson, känd fågelhundsprofil, jaktprovsdomare och jägare med erfarenhet av de flesta jakthundstyper.

– Generellt tror jag mentaliteten är bättre nu än för 20-30 år sedan. Men det finns individer som är veka och skygga, andra är väl skarpa eller ljudkänsliga. I en jaktsituation kan de göra sitt jobb ändå, men i grunden kanske de inte mår så bra, säger han.

BPH – SKKs mentalbeskrivning

Mentalbeskrivningar är ett sätt att få ökad kunskap om hundens mentala egenskaper.

Mentalbeskrivning hund, MH, är den mest kända av dem och används framför allt inom brukshundsraser. Sedan några år tillbaka erbjuder SKK en mentalbeskrivning som ska passa alla hundar: BPH, Beteende- och personlighetsbeskrivning hund. BPH består av åtta moment som ger en bild av hundens egenskaper inom olika områden, som hur social den är gentemot främmande människor, dess intresse för att leka, förarkontakt, intresse för mat, nyfikenhet, rädsla/osäkerhet och hur benägen hunden är till aggressiva eller hotfulla beteenden.

Resultaten stambokförs och publiceras i SKKs e-tjänst Avelsdata. Där redovisas protokollen i sin helhet tillsammans med så kallade spindeldiagram för såväl enskilda hundar som kullar och raser. Avelsdata är öppen för alla. Hittills har runt 7 500 hundar gjort BPH. Bland jakthundarna har beskrivningen framför allt fått fäste inom retrieverraserna, och SKK arbetar nu för att fler jägare ska bli intresserade och förstå värdet av att låta beskriva sina hundar. Svenska Slovenský kopovklubben och Svenska Vorstehklubben till exempel har fattat beslut om att uppmuntra sina medlemmar att BPH-beskriva sina hundar.

– Svenska jakthundsklubbar är idag medvetna om mentalitetens betydelse. Det framgår tydligt av de rasspecifika avelsstrategierna, RAS, säger Helena Frögéli vid SKKs avdelning för avel och hälsa. Precis som Lasse Johnsson menar hon att mentaliteten hos svenska jakthundar rent allmänt är bra. Men brister finns. ”Det förekommer smärre problem med rädsor för höga ljud”, ”Vi ska vara uppmärksamma så att vi inte får in ökad aggressivitet på grund av ökad rovdjursskärpa” och ”skalltröskeln har sänkts” är exempel på mentala observandum som klubbarna nämner i RAS-dokumenterna.

– BPH bygger på egenskaper som är arvbara, det är vetenskapligt utvärderat. Ju fler hundar i en ras som blir beskrivna, desto större möjligheter finns att studera rasens mentala egenskaper och påverka påverka dessa genom avelsarbetet, säger Helena Frögéli.

BPH är utvecklat för att passa alla hundar.

Säger de egenskaper som beskrivs verkligen något om jakthundars mentalitet?

– BPH beskriver ett slags basmentalitet hos hunden, förklarar Helena Frögéli. Men hunden har ju sina grundläggande mentala egenskaper med sig även på jakten. Den kunskap om hunden man får genom mentalbeskrivning kan man till exempel utnyttja i träningen.

– Om man tycker att vissa moment som ingår i beskrivningen inte är så intressanta för rasen, som

intresset för mat till exempel, så kan man koncentrera analysen på andra delar som känns mer relevanta. Alla hundar gör samma moment, men vilka man vill fokusera på i det vidare arbetet väljer klubben eller hundägaren själv, betonar hon.

Lasse Johnsson konstaterar en viss typ av mentalitet behövs på jakt, och att vardagslivet delvis kräver andra egenskaper. Men, säger han, ofta hör de ihop.

– Har hunden till exempel väldigt mycket skärpa i sig kan det tänkas bli problem i mötet med grannens katt. Och en hund som reagerar med aggressivitet när något oväntat dyker upp på jakten har troligen de egenskaperna med sig även i livet i övrigt, exemplifierar han.

– BPH kanske inte ger alla svaren om hundens mentalitet, men vi får en fingervisning.

Varför räcker inte jaktprov och utställningar för att utvärdera jakthundens mentalitet? Där utsätts ju hunden för många olika situationer, som hantering av främmande människor, oväntade ljud, stökiga miljöer och liknande.

Lasse Johnsson konstaterar att andelen hundar i en ras som provas på jaktprov i många fall är liten. I vissa raser rör det sig om så lite som några få procent.

– De mentala egenskaperna dokumenteras inte heller på något systematiskt sätt på proven. Det gör att mentalitetsfrågor inom jakthundsvärlden i stor utsträckning handlat om tyckande. En hund med starka rädslor kan mycket väl ta ett förstapris, men när jakten är slut är det en helt annan hund.

– BPH har fördelen att det är ger en objektiv bild. Det kan därför bli ett bra komplement till proven, även om de aldrig kan – eller ska – ersätta dem, säger han.

Helena Frögéli betonar att BPH inte kräver att hunden är tränad, och det finns inga ”rätt” eller ”fel” reaktioner. BPH bygger dessutom på standardiserade situationer, där alla hundar utsätts för samma sak.

– Det innebär dels att tröskeln för att anmäla sig kan kännas lägre, men också att resultaten blir jämförbara på ett annat sätt än vid proven, eftersom alla hundar har samma förutsättningar.

För att avla fram goda jakthundar måste man redan ta hänsyn till hundens jaktegenskaper, liksom till hälsa och exteriör. Blir det inte för mycket att lägga till en komponent till?

– Ju mer man vet om hundarnas beteende desto bättre bild får man åt vilket håll rasen är på väg. Man får en bättre ”varudeklaration”, säger Lasse Johnsson.

– Avlar man för hårt på vissa egenskaper kommer det dyka upp baksidor, det gäller såväl jaktegenskaper som exteriören. Extremavel är aldrig bra! Därför är all information bra på sitt sätt. Vad som sedan är viktigt att bevara och vad som kanske behöver förbättras i en ras är förstås upp till rasklubbar och uppfödare att staka ut.

Eliza Kajanus

”BPH ingår i vår anlagsbedömning”

”2015 beslöt Kopovklubben att BPH ska vara en del av vår anlagsbedömning, tillsammans med vårt spårskallprov, vårt eget hägntest, utställningsresultat med mera. Syftet är att utvärdera parningar samt att få en överblick över egenskaperna i populationen. Väldigt få hundar startar idag på jaktprov, så det fungerar inte som enda verktyg när det gäller avelsurval.

Genom BPH hoppas vi få en ökad insikt i vilka hundar som har de mentala förutsättningarna för att fungera på vildsvinsjakt. En bra vildsvinshund måste till exempel klara att vara med om obehagliga upplevelser, som att bli påsprungen, men kunna komma över det.

Hur väl BPH fungerar för detta syfte vet vi först när fler hundar beskrivits, så att vi kan jämföra resultaten med information från hägntest, jaktprov och förstås hur hunden är på jakt. Men vi tror på det här. BPH är framtiden.

Det handlar också om att visa samhället att våra hundar inte är farliga, även om de är tuffa i skogen, utan trevliga, snälla familjehundar. Det är nödvändigt idag när vi jägare är under lupp.”

Glenn Johansson, ordförande Svenska Slovenský kopovklubben

”BPH kartlägger mentaliteten”

”När vi bestämde oss för att satsa på mentalbeskrivningar stod det mellan BPH och Barbro Börjessons test. Vi valde BPH för att det stambokförs hos SKK och därmed blir användbart i avelsarbetet, inte bara för hundägaren. BPH fungerar för oss som en kartläggning av de mentala egenskaperna. Vi har vad vi vet idag mentalt stabila hundar i våra raser, men om det finns något vi behöver jobba med så kommer vi att se det där.

Vilka kopplingar som finns till jaktegenskaperna kan vi inte svara på än. Hög social kamplust till exempel har troligen betydelse för apporteringsviljan och viljan att skälla på vildsvin och älg, men först när tillräckligt många hundar är testade kommer vi se eventuella korrelationer mellan jaktprovsresultat och BPH.

Även på jaktprov prövas mentaliteten, men då får man en samlad bild. På en mentalbeskrivning beskrivs egenskaperna systematiskt en efter en, och alla hundar får samma förutsättningar. BPH kommer inte att ersätta jaktproven, men det är ett bra komplement.”

Ingmar Tykesson, ordförande Svenska Vorstehklubben

Foto: Eva Tykesson

Det här är BPH

- ⤴ BPH är Svenska Kennelklubbens officiella mentalbeskrivning. BPH består av åtta moment och ger en bild av hur hunden reagerar på och hanterar olika situationer.
- ⤴ För att delta måste hunden vara över ett år, id-märkt och vaccinerad. Oregistrerade hundar kan göra BPH om de har tävlingslicens. Ägaren eller föraren måste vara medlem i SKK eller i en special- eller rasklubb.
- ⤴ En beskrivning tar cirka 30-45 minuter per hund och kostar runt 650-850 kronor, beroende på arrangör.
- ⤴ Resultaten stambokförs och publiceras i SKKs webbtjänst Avelsdata. Efter beskrivningen ger beskrivaren en sammanfattning av hundens agerande och en övergripande bild av dess personlighet.
- ⤴ Vid 200 beskrivna hundar i en ras gör SKK en sammanställning och tolkning av rasens resultat åt rasklubben. Vid 500 beskrivna hundar i en ras gör SKK i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, en skattning av arvbarheten för olika egenskaper.
- ⤴ BPH görs på standardiserade banor. För närvarande finns 24 stycken runt om i landet. Nya banor tillkommer under året, bland annat vid Svenska Jägareförbundet i Agusa i Skåne, hos Roslagens Jakt & Vilt i Almunge och hos Malmfältens Vorstehklubb. Banorna är mobila och kan byggas upp i samband med utställningar, klubb dagar med mera.

Mer information finns på skk.se/bph.

I ”Filmen om BPH”, som finns att se på skk.se och på Youtube, visas hur en beskrivning går till.

BPHs 8 moment

1. **Främmande person:** visar hundens kontaktbenägenhet med en främmande person.
2. **Föremålslek:** visar hundens lust till föremålslek och dess attityd till lek.
3. **Matintresse:** visar hur mycket hunden är villig att jobba för mat.
4. **Överraskning:** visar hur arg eller rädd hunden blir vid en hastig överraskning och dess förmåga att avreagera.
5. **Skrammel:** undersöker hundens reaktion vid ett oväntat ljud.
6. **Närmande person:** mäter hundens reaktioner i möte med människor i en situation som kan upplevas som ”avvikande”.
7. **Underlag:** mäter eventuell osäkerhet för annorlunda underlag.
8. **Skott** (valfritt): dokumenterar hundens reaktion vid skott. Såväl rädsla som positiv förväntan beskrivs.